

Tomasz Schimanek

Aspekty społeczne w nowym Prawie zamówień publicznych

Publikacja opracowana w ramach projektu „[Spójna Integracja Regionalna Ekonomii Społecznej](#)”
współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Warszawa, grudzień 2019 r.

Spis treści

WPROWADZENIE	3
1. SPOŁECZNE ZAMÓWIENIA PUBLICZNE	3
2. NAJWAŻNIEJSZE ZMIANY W NOWYM PRAWIE ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH	6
3. ASPEKTY SPOŁECZNE W NOWYM PRAWIE ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH.....	12
4. WNIOSKI DLA ZAMAWIAJĄCYCH I PODMIOTÓW EKONOMII SPOŁECZNEJ	21
5. UŻYTECZNE ŹRÓDŁA WIEDZY	23

Wprowadzenie

Od 2009 roku w obowiązującej od 15 lat ustawie Prawo zamówień publicznych¹ znajdują się rozwiązania pozwalające zamawiającym uwzględniać osiąganie dodatkowych korzyści społecznych przy udzielaniu zamówień publicznych. W 2016 roku, w wyniku nowelizacji ustawy, zakres tych rozwiązań został poszerzony. Mogą być one wykorzystywane przez zamawiających, do czego od kilku lat namawia rząd wraz z partnerami społecznymi promując **społeczne zamówienia publiczne**, czyli podejście, w ramach którego zamawiający mogą osiągać ważne korzyści społeczne dzięki stosowaniu rozwiązań przewidzianych w prawie.

Od 1 stycznia 2021 roku zaczną obowiązywać przepisy **nowego Prawa zamówień publicznych**², przyjętego w 2019 roku. Niniejsza publikacja ma pomóc przygotować się do stosowania społecznych zamówień publicznych w oparciu o nowe przepisy. Przypomina na początku, czym są społeczne zamówienia publiczne, wymienia najważniejsze zmiany dotyczące udzielania zamówień publicznych wprowadzane nową ustawą, a przede wszystkim opisuje znajdujące się w niej rozwiązania pozwalające uwzględniać aspekty społeczne, wskazując, czym różnią się w stosunku do obecnie obowiązujących przepisów. Na końcu publikacji sformułowane zostały wnioski dotyczące stosowania aspektów społecznych w nowym Prawie zamówień publicznych. Mogą być one pomoc dla zamawiających oraz potencjalnym wykonawcom, w szczególności podmiotom ekonomii społecznej, w przygotowaniu się do efektywnego stosowania społecznych zamówień publicznych w 2021 roku.

1. Społeczne zamówienia publiczne

Społeczne zamówienia publiczne to podejście, w którym zamawiający w oparciu o dostępne instrumenty prawne osiągają dodatkowe - w stosunku do głównego celu jakim jest realizacja zamówienia - **korzyści społeczne**. To podejście jest od kilkunastu lat promowane przez Unię Europejską, ma także swoje odzwierciedlenie w konkretnych rozwiązaniach przewidzianych w dyrektywach unijnych dotyczących zamówień publicznych. W polskim Prawie zamówień publicznych od 2009 roku także znajdują się rozwiązania pozwalające uwzględniać aspekty społeczne. Polski rząd wraz z partnerami społecznymi od kilku lat upowszechnia społeczne zamówienia publiczne, wydając m.in. zalecenia dotyczące ich stosowania przez administrację rządową.

Społeczne zamówienia publiczne przyczyniają się do **efektywniejszego wydatkowania pieniędzy publicznych** poprzez osiąganie dodatkowych efektów społecznych, które nie wystąpiłyby, gdyby nie zastosowane przez zamawiających rozwiązania. Społeczne zamówienia publiczne generują również tak zwane **koszty zaniechania**, czyli oszczędności w wydatkach publicznych na cele społeczne, które powstają dzięki osiągnięciu konkretnych korzyści. Przykładem może być zatrudnienie - dzięki stosowanym rozwiązaniom – osób bezrobotnych, które w przeciwnym razie miałyby niewielkie szanse na znalezienie pracy i korzystałyby ze świadczeń socjalnych.

Przy konsekwentnym stosowaniu społeczne zamówienia publiczne mogą stać się także ważnym **instrumentem wspomagającym rozwiązywanie istotnych problemów społecznych**, takich jak bezrobocie, bierność zawodowa czy wykluczenie społeczne.

Rozwiązania przewidziane w Prawie zamówień publicznych pozwalają zamawiającym określać warunki udziału w postępowaniu o zamówienie publiczne, warunki dotyczące przedmiotu realizacji zamówienia, a także kryteria oceny ofert, pozwalające uwzględniać aspekty społeczne. Niekiedy wiążą się one z ograniczeniem nadrzędnej w zamówieniach publicznych zasady konkurencyjności, ale jest to ograniczenie dopuszczone prawem unijnym i krajowym, gdyż dzięki temu można osiągać istotne korzyści społeczne.

¹ ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (t.j. Dz. U. 2018 poz. 1986 z późn.zm.)

Spektrum korzyści, którym mogą służyć społeczne zamówienia publiczne jest szerokie: od zatrudnienia, przez równość szans, godną pracę, sprawiedliwy handel, na włączeniu społecznym kończąc. W grę wchodzi oczywiście takie korzyści społeczne, które można osiągnąć poprzez realizację zamówień publicznych.

Rozwiązania uwzględnione w Prawie zamówień publicznych pozwalają osiągać różne korzyści społeczne, ale koncentrują się one przede wszystkim na:

- zwiększaniu stabilności zatrudnienia i bezpieczeństwa socjalnego pracowników,
- zatrudnianiu oraz integracji zawodowej i społecznej osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- ułatwianiu dostępu do zamówień publicznych podmiotom prowadzącym integrację społeczną i zawodową osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności osób z niepełnosprawnościami, a w przypadku zamówień o wartości do 30 tys. euro, spółdzielniom socjalnym,
- dostosowaniu przedmiotu zamówienia do potrzeb jego użytkowników, w szczególności osób z niepełnosprawnościami,
- stosowaniu w realizacji zamówienia produktów lub usług posiadających etykiety społeczne.

Informacje o rozwiązaniach pozwalających uwzględniać **aspekty społeczne** przewidzianych w obecnie obowiązującym prawie można znaleźć na stronie internetowej [Urzędu Zamówień Publicznych](#) w zakładce Repozytorium wiedzy - *Zrównoważone zamówienia publiczne*, w podzakładce *Społeczne zamówienia*.

Obok aspektów społecznych zamawiający mogą także uwzględniać **aspekty środowiskowe**. Więcej informacji na ten temat znaleźć można na stronie internetowej [Urzędu Zamówień Publicznych](#) w zakładce Repozytorium wiedzy - *Zrównoważone zamówienia publiczne*, w podzakładce *Zielone zamówienia*.

Polską specyfiką jest wykorzystywanie części rozwiązań pozwalających uwzględniać aspekty społeczne jako instrumenty wsparcia rozwoju **ekonomii społecznej i solidarnej**. Ekonomia społeczna to sfera aktywności obywatelskiej i społecznej, która przez działalność gospodarczą i działalność pożytku publicznego służy: **integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej oraz rozwojowi lokalnemu**. Ekonomia solidarna to część ekonomii społecznej, której podstawowym celem jest reintegracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, oraz rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych. Wsparcie rozwoju ekonomii społecznej, także za pośrednictwem upowszechniania społecznych zamówień publicznych, uwzględnione zostało w najważniejszych dokumentach programowych na poziomie państwa: Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego oraz Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej. Jest to także jeden z priorytetów działań samorządów regionalnych realizowany za pośrednictwem regionalnych programów rozwoju ekonomii społecznej.

Więcej informacji o ekonomii społecznej i solidarnej znajduje się na stronie internetowej Departamentu Ekonomii Społecznej i Solidarnej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej: <https://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/>

Część rozwiązań pozwalających uwzględniać aspekty społeczne w zamówieniach publicznych może ułatwiać dostęp do realizacji zamówień publicznych podmiotom ekonomii społecznej. Dzięki temu zamawiający przyczyniają się do realizacji celów działania tych podmiotów, a także wyrównują ich szanse w dostępie do zamówień publicznych w stosunku do podmiotów rynkowych.

Podmioty ekonomii społecznej i solidarnej mogą działać w różnych formach prawnych, łączy je realizacja celów, o których mowa była wyżej.

Szczególną grupę wśród podmiotów ekonomii społecznej stanowią **przedsiębiorstwa społeczne**, ponieważ muszą łącznie spełniać kilka warunków:

- mieć osobowość prawną,
- prowadzić działalność zarobkową (gospodarczą, odpłatną pożytku publicznego, oświatową lub kulturalną),
- zatrudniać co najmniej trzy osoby w minimalnym wymiarze czasu pracy ¼ etatu, a w przypadku umów cywilnoprawnych na okres nie krótszy niż 3 miesiące i obejmujący nie mniej niż 120 godzin pracy łącznie przez wszystkie miesiące,
- co najmniej 30% zatrudnionych musi należeć do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, np. bezrobotnych, osób z niepełnosprawnościami, bezdomnych,
- nie dystrybuują zysku pomiędzy udziałowców, akcjonariuszy lub pracowników, ale przeznaczają go na wzmocnienie potencjału przedsiębiorstwa oraz na reintegrację zawodową i społeczną,
- są zarządzane na zasadach demokratycznych,

- wynagrodzenia wszystkich pracowników, w tym kadry zarządzającej nie przekraczają 3-krotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw,
- prowadzą wobec zatrudnionych osób należących do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym uzgodniony z tymi osobami i określony w czasie proces reintegracyjny, mający na celu zdobycie lub odzyskanie kwalifikacji zawodowych lub kompetencji kluczowych³.

Status przedsiębiorstwa społecznego jest od 2018 roku nadawany przez działające w całym kraju **Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej**⁴ przy współpracy z Regionalnymi Ośrodkami Polityki Społecznej i Departamentem Ekonomii Społecznej i Solidarnej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Kryteria przedsiębiorstwa społecznego najczęściej spełniają spółdzielnie socjalne (prowadzą działalność gospodarczą, zatrudniają osoby z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, nie dystrybuują zysków i są zarządzane demokratycznie), a także stowarzyszenia, fundacje i spółki non-profit.

Przedsiębiorstwa społeczne są grupą, która szczególnie powinna być brana pod uwagę przez zamawiających przy stosowaniu społecznych zamówień publicznych, gdyż spełniają warunki dotyczące aspektów społecznych, a jednocześnie świadczą usługi, które mogą być przedmiotem zamówień publicznych.

Ogólnopolska baza zweryfikowanych przedsiębiorstw społecznych (z podziałem na województwa, branże i formy prawne) znajduje się pod adresem internetowym: www.bazaps.ekonomiaspoleczna.gov.pl/

2. Najważniejsze zmiany w nowym prawie zamówień publicznych

W 2019 roku zaczęły obowiązywać dwie nowe ustawy: ustawa z dnia 11 września 2019 roku Prawo zamówień publicznych (Dz. U. 2019 poz. 2019) oraz ustawa z dnia 11 września 2019 roku Przepisy wprowadzające ustawę Prawo zamówień publicznych (Dz. U. 2019 poz. 2020). **Nowa ustawa Prawo zamówień publicznych zastępuje obecnie obowiązującą ustawę** z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych. Ustawa wprowadzająca zmienia 87 ustaw i uchyla 12 rozporządzeń, przede wszystkim zastępując odwołania do obecnie obowiązującej ustawy odwołaniami do nowego Prawa zamówień publicznych.

Inicjatorem stworzenia nowej ustawy był rząd, a celem jej wprowadzenia ma być zwiększenie efektywności zamówień publicznych, a także ułatwienie dostępu do realizacji zamówień małym i średnim przedsiębiorstwom. Służyć temu ma uporządkowanie i doprecyzowanie przepisów obecnie obowiązujących oraz wprowadzenie uproszczeń w zakresie ubiegania się i realizacji zamówień publicznych.

Obie ustawy już obowiązują, ale **wchodzą w życie 1 stycznia 2021 roku**. Tak długie *vacatio legis* służy temu, aby zamawiający oraz wykonawcy mogli się przygotować do stosowania nowych przepisów. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, które patronuje nowemu Prawu zamówień publicznych, zapowiedziało, że w 2020 roku przeprowadzi wspólnie z Urzędem Zamówień Publicznych blisko 60 spotkań dla zamawiających i wykonawców informującym o zmianach w nowych regulacjach dotyczących zamówień publicznych.

³ na podstawie: „Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020” - <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/projekt-wytycznych-w-zakresie-realizacji-przedswiezec-w-obszarze-wlaczania-spolecznego-i-zwalczania-ubostwa-z-wykorzystaniem-srodkow-efs-i-efrr-na-lata-2014-2020/>

⁴ aktualna lista akredytowanych OWES: <https://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/Wykaz,akredytowanych,Osrodkow,Ekonomii,Spolecznej,3920.html>

Nowe Prawo zamówień publicznych (Pzp) utrzymuje obecny kształt systemu zamówień publicznych, ale wprowadza wiele zmian, do których muszą się przystosować zamawiający i potencjalni wykonawcy. Ustawa jest dość obszerna, co z pewnością nie ułatwia tych przygotowań, zawiera bowiem 623 artykuły opisane na 158 stronach. Uwzględnia wiele drobnych, ale istotnych z formalnego punktu widzenia zmian, na przykład w nazewnictwie. Ustawa zastępuje niektóre z obecnie obowiązujących określeń nowymi, na przykład specyfikacja istotnych warunków zamówienia będzie się nazywać specyfikacją warunków zamówienia, a obecne środki dowodowe będą podmiotowymi środkami dowodowymi. Nie są to niekiedy wyłącznie zmiany formalne, bo zdarza się, że za nową nazwą idą także modyfikacje dotyczące jej treści. Ustawa wprowadza również nowe, dotychczas nie występujące w prawie nazwy, na przykład **zamawiający subsydiowany**, czyli w skrócie mówiąc niepubliczny czy też **zamówienie bagatelne** (o wartości od 50 tys. złotych, ale poniżej 130 tys. złotych).

Nowe Prawo zamówień publicznych uwzględnia także cały szereg zmian w sposobie udzielania zamówień publicznych, ich realizacji, a także w mechanizmach kontroli zamówień publicznych i mechanizmach odwoławczych. Najważniejsze z nich to:

- wprowadzenie podstawy prawnej do stworzenia polityki zakupowej państwa,
- zwiększenie roli planowania w zamówieniach publicznych, m.in. przez wprowadzenie obowiązku dokonania analizy przed wszczęciem postępowania o udzielenie zamówienia, nałożenie obowiązku na centralne organy administracji rządowej określenia strategii zarządzania dla poszczególnych kategorii zakupowych oraz wskazanie zamówień stanowiących realizację polityki państwa; wprowadzenie obowiązku aktualizacji rocznych planów postępowań, koncentrację ogłoszeń o zamówieniach w Biuletynie Zamówień oraz Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej,
- wprowadzenie do ustawy nowej zasady efektywności ekonomicznej,
- wprowadzenie nowej, podstawowej, uproszczonej procedury udzielania zamówień,
- zrównoważenie stron w umowach w sprawie zamówienia publicznego poprzez określenie zasad kształtowania umów, wprowadzenie katalogu klauzul niedozwolonych, określenie obowiązkowych postanowień umownych oraz wprowadzenie nowych zasad waloryzacji wynagrodzenia wykonawcy,
- wprowadzenie obowiązku oceny przez zamawiającego realizacji umowy z wykonawcą,
- wprowadzenie obowiązku stosowania zaliczek lub częściowych płatności w umowach powyżej 12 miesięcy,
- usprawnienie postępowania skargowego na orzeczenia Krajowej Izby Odwoławczej poprzez obniżenie opłaty od skargi i wydłużenie terminu na wniesienie skargi,
- usprawnienie systemu kontroli poprzez wspólne przepisy ogólne dotyczące kontroli zamówień publicznych, przeprowadzanie kontroli na podstawie analizy ryzyka naruszenia prawa, wprowadzenie obowiązku publikacji wytycznych dotyczących prowadzenia kontroli przez organy kontroli,
- eliminację ograniczeń dla wykonawców do składania odwołań na niektóre czynności zamawiającego w przypadku zamówień o wartości mniejszej niż progi unijne,
- wprowadzenie dodatkowych instrumentów prawnych w zakresie prowadzenia postępowania mediacyjnego lub innego polubownego rozwiązania sporu, którego następstwem może być zawarcie ugody przez zamawiającego i wykonawcę, w przypadku sporu wynikającego z realizacji umowy zawartej w wyniku udzielonego zamówienia publicznego i powierzenie postępowań w zakresie pozasądowego rozwiązywania sporów wyspecjalizowanym podmiotom (Sąd Polubowny przy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej).

Tekst ustawy z dnia 11 września 2019 roku Prawo zamówień publicznych dostępny jest pod adresem: www.dziennikustaw.gov.pl/DU/2019/2019/1

Tekst ustawy z dnia 11 września 2019 roku Przepisy wprowadzające ustawę Prawo zamówień publicznych dostępny jest pod adresem: www.dziennikustaw.gov.pl/DU/2019/2020/1

Wśród zmian kilka ma szczególne znaczenie dla zamawiających i wykonawców, m.in. z punktu widzenia stosowania społecznych zamówień publicznych.

Zakres podmiotowy i przedmiotowy obowiązywania ustawy

Zakres podmiotowy zasadniczo nie uległ większym zmianom. Nowe Prawo zamówień publicznych dotyczy podmiotów sektora finansów publicznych, w tym także samorządów terytorialnych oraz podmiotów spoza sektora finansów publicznych, tak zwanych **zamawiających subsydiowanych**, o ile m.in. ponad 50% wartości udzielanego przez takiego zamawiającego zamówienia jest finansowane ze środków publicznych, wartość zamówienia jest równa lub przekracza progi unijne lub przedmiotem zamówienia są roboty budowlane w zakresie inżynierii lądowej lub wodnej, budowy szpitali, obiektów sportowych, rekreacyjnych lub wypoczynkowych, budynków szkolnych, budynków szkół wyższych lub budynków wykorzystywanych przez administrację publiczną lub usługi związane z takimi robotami budowlanymi.

Zmienia się natomiast zakres przedmiotowy. Obecnie obowiązującego Prawa zamówień publicznych nie stosuje się do zamówień, których wartość nie przekracza kwoty będącej równowartością 30 tysięcy euro netto (bez podatku VAT). Zamówienia o tej wartości udzielane są najczęściej w oparciu o postanowienia wewnętrznych regulaminów przyjmowanych przez zamawiających.

Nowe Prawo zamówień publicznych przyjmuje podobną zasadę, ale wprowadza zmiany w istniejącym rozwiązaniu. Określone zostały one w art. 2 ust. 1 pkt 1 oraz art. 2 ust. 2 nowego Pzp. Podsumowuje je poniższa tabela.

Wartość zamówienia	Stosowanie Prawa zamówień publicznych
mniejsza niż 50 tys. złotych	Nie stosuje się Prawa zamówień publicznych
od 50 tys. złotych, ale poniżej 130 tys. złotych (tak zwane zamówienia bagatelne)	Nie stosuje się Prawa zamówień publicznych, z wyjątkiem obowiązku zamieszczania ogłoszeń o zamówieniu w Biuletynie Zamówień Publicznych oraz obowiązku uwzględniania tego rodzaju zamówień w rocznych sprawozdaniach o udzielonych zamówieniach przekazywanych Prezesowi Urzędu Zamówień Publicznych (obecnie takich obowiązków nie ma).
Od 130 tys. złotych	Obowiązuje Prawo zamówień publicznych.

Zamówienia o wartości od 50 tys. złotych, ale poniżej 130 tys. złotych nazwane zostały zamówieniami bagatelnymi. Wprowadzenie obowiązku ogłaszania tego rodzaju zamówień i uwzględniania ich w sprawozdaniach o udzielonych zamówieniach umożliwi ich monitorowanie przez Prezesa UZP, a także pozwoli dowiedzieć się o nich opinii publicznej. Obecne Prawo zamówień publicznych nie obejmuje tego rodzaju zamówień, więc niedostępna jest informacja o ich liczbie, wartości, czy zastosowanych aspektach społecznych.

Tryby i procedury udzielania zamówień publicznych

W art. 129 ust. 1 nowego Pzp przewidzianych zostało siedem podstawowych trybów udzielania zamówień, występujących również obecnie:

- 1) przetarg nieograniczony,
- 2) przetarg ograniczony,
- 3) negocjacje z ogłoszeniem,
- 4) dialog konkurencyjny,
- 5) partnerstwo innowacyjne,
- 6) negocjacje bez ogłoszenia,
- 7) zamówienie z wolnej ręki.

Oznacza to, że **zrezygnowano z dwóch, obecnie przewidzianych trybów udzielania zamówień publicznych, czyli zapytania o cenę oraz z licytacji elektronicznej**. Te dwa tryby były dotychczas rzadko stosowane przez zamawiających. W 2018 roku udział postępowań, w których je zastosowano w stosunku do ogólnej liczby postępowań wynosił w przypadku licytacji elektronicznej 0,17%, w przypadku zapytania o cenę 1,86%. Dodatkowo nowe Pzp przewiduje kilka odmiennych procedur dotyczących stosowania ww. siedmiu trybów. Najważniejszą zmianą jest wprowadzenie dotychczas nie występującego w prawie, trybu uproszczonego (art. 275-296). Został on nazwany **trybem podstawowym**, choć w istocie nie jest odrębnym trybem, a jedynie odrębną procedurą udzielania zamówienia. Można będzie go stosować w przypadku zamówień o wartości poniżej progów unijnych. Procedura podstawowa rozpoczyna się ogłoszeniem o zamówieniu zamieszczanym w Biuletynie Zamówień Publicznych, w odpowiedzi, na które, oferty będą mogli składać wszyscy zainteresowani wykonawcy. Następnie zamawiający ma do wyboru trzy warianty postępowania. Pierwszy to zastosowanie trybu analogicznego do przetargu nieograniczonego, jeżeli specyfika przedmiotu zamówienia oraz potrzeby zamawiającego umożliwiają opisanie w wystarczająco precyzyjny sposób wszystkich warunków zamówienia na etapie wszczęcia postępowania, a zamawiający nie przewiduje możliwości negocjacji ofert. Drugi wariant to możliwość negocjacji ofert w celu ich ulepszenia, o ile zamawiający przewidział taką możliwość na etapie wszczęcia postępowania. Negocjacje treści ofert nie mogą jednak prowadzić do zmiany treści specyfikacji warunków zamówienia i mogą dotyczyć wyłącznie tych elementów treści ofert, które podlegają ocenie w ramach kryteriów oceny ofert. Trzeci wariant uwzględnia obowiązkowe negocjacje ofert w celu ich ulepszenia, negocjacje nie mogą jednak prowadzić do zmiany minimalnych wymagań dotyczących przedmiotu zamówienia lub realizacji zamówienia określonych w opisie potrzeb i wymagań oraz mogą dotyczyć warunków zamówienia, w celu podniesienia jego efektywności. W obu wariantach negocjacyjnych zamawiający będzie mógł ograniczyć liczbę wykonawców, których zaprosi do negocjacji ofert, o ile liczba ta jest wystarczająca, aby zapewnić konkurencję i nie jest mniejsza niż trzy. W celu uproszczenia nie przewiduje się wniosków o dopuszczenie do udziału w postępowaniu.

Zasady udzielania zamówień publicznych

Do zasad udzielania zamówień publicznych dodana została **zasada efektywności ekonomicznej** (art. 17 ust. 1), czyli obowiązek udzielenia zamówienia w sposób zapewniający zarówno najlepszą jakość przedmiotu zamówienia w stosunku do środków, które zamawiający może przeznaczyć na jego realizację, jak i najlepszy stosunek nakładów do efektów, w tym **efektów społecznych**, środowiskowych i gospodarczych. Zrezygnowano przy tym z pierwszeństwa dla trybów przetargowych, co daje możliwość stosowania w większym niż dotychczas zakresie trybów negocjacyjnych, pozwalających zamawiającemu wspólnie z wykonawcą wypracować optymalny stosunek kosztów do efektów, w tym społecznych.

Obowiązek dokonania analizy przed wszczęciem postępowania (art. 83)

Jest to nowe rozwiązanie, nie występujące w obecnym Prawie zamówień publicznych. Zgodnie z nim zamawiający przed wszczęciem postępowania o udzielenie zamówienia, ma **obowiązek przeprowadzenia analizy potrzeb i wymagań**, uwzględniając rodzaj i wartość zamówienia. Zamawiający może odstąpić od przeprowadzenia analizy w przypadku udzielania zamówienia w trybie z wolnej ręki lub w trybie negocjacji bez ogłoszenia (art. 83).

Analiza obejmuje w szczególności badanie możliwości zaspokojenia zidentyfikowanych potrzeb z wykorzystaniem zasobów własnych oraz rozeznanie rynku w aspekcie alternatywnych środków zaspokojenia zidentyfikowanych potrzeb oraz w aspekcie możliwych wariantów realizacji zamówienia. Analiza wskazuje:

- orientacyjną wartość zamówienia dla każdego ze wskazanych wariantów,
- możliwość podziału zamówienia na części,
- przewidywany tryb udzielenia zamówienia,
- możliwość uwzględnienia **aspektów społecznych**, środowiskowych lub innowacyjnych zamówienia,
- ryzyka związane z postępowaniem o udzielenie i realizacją zamówienia.

Wstępne konsultacje rynkowe (art. 84)

To także nowe rozwiązanie, polegające na możliwości przeprowadzenia przez zamawiającego przed wszczęciem postępowania **wstępnych konsultacji rynkowych** w celu przygotowania postępowania i poinformowania potencjalnych wykonawców o swoich planach i wymaganiach dotyczących zamówienia. Zamawiający zamieszcza informację o zamiarze przeprowadzenia konsultacji oraz o ich przedmiocie na swojej stronie internetowej. Prowadząc konsultacje rynkowe, zamawiający może korzystać z doradztwa ekspertów, władzy publicznej lub wykonawców. Doradztwo to może być wykorzystane przy planowaniu, przygotowaniu lub przeprowadzaniu postępowania o udzielenie zamówienia pod warunkiem, że nie powoduje to zakłócenia konkurencji ani naruszenia zasad równego traktowania wykonawców i przejrzystości. Zamawiający zamieszcza informację o przeprowadzeniu wstępnych konsultacji rynkowych w ogłoszeniu o zamówieniu.

Polityka zakupowa państwa (art. 21-22)

Ta kwestia nie była wcześniej regulowana w ustawie. Zgodnie z nowym Pzp polityka zakupowa państwa określa jego priorytetowe działania w obszarze zamówień publicznych, a także pożądany kierunek działań zamawiających w zakresie udzielanych zamówień, który obejmuje w szczególności zakup innowacyjnych lub zrównoważonych produktów oraz usług, z uwzględnieniem:

- aspektów normalizacyjnych,
- kalkulacji kosztów w cyklu życia produktów,
- społecznej odpowiedzialności przedsiębiorców,
- upowszechniania dobrych praktyk i narzędzi zakupowych,
- **stosowania aspektów społecznych.**

Politykę zakupową państwa opracowuje się raz na 4 lata, jej projekt przygotowuje minister właściwy do spraw gospodarki (obecnie jest to minister rozwoju), a przyjmuje w drodze uchwały Rada Ministrów. Minister Rozwoju jest także odpowiedzialny za koordynację realizacji polityki zakupowej państwa. W związku z polityką zakupową państwa dodatkowy obowiązek nałożono na zamawiających będących centralnymi organami administracji rządowej. Podmioty te zobowiązane zostały do sporządzenia strategii zarządzania dla

poszczególnych kategorii zakupowych, zgodnej z polityką zakupową państwa. W strategii określone zostaną zamówienia o charakterze kluczowym dla realizacji polityki zakupowej państwa.

Ocena realizacji umowy z wykonawcą (art. 446)

Takiego rozwiązania nie ma w obecnym Prawie zamówień publicznych. Zgodnie z nim zamawiający ma obowiązek oceny realizacji zamówienia w formie raportu. Obowiązek stosuje się w przypadku, gdy:

- na realizację zamówienia wydatkowano kwotę wyższą co najmniej o 10% od wartości ceny ofertowej,
- na wykonawcę zostały nałożone kary umowne w wysokości co najmniej 10% wartości ceny ofertowej,
- wystąpiły opóźnienia w realizacji umowy przekraczające co najmniej 30 dni,
- zamawiający lub wykonawca odstąpił od umowy w całości lub w części, albo dokonał jej wypowiedzenia w całości lub w części.

W pozostałych przypadkach zamawiający może, ale nie musi dokonać oceny realizacji zamówienia. Raport zawiera:

- wskazanie kwoty, którą wydatkowano na realizację zamówienia oraz porównanie jej z kwotą wynikającą z szacowania wartości zamówienia oraz ceną całkowitą, podaną w ofercie albo maksymalną wartością nominalną zobowiązania zamawiającego wynikającą z umowy, jeżeli w ofercie podano cenę jednostkową lub ceny jednostkowe,
- wskazanie nieprawidłowości w realizacji zamówienia oraz przyczyn ich wystąpienia,
- ocenę sposobu wykonania zamówienia, w tym jakości jego wykonania,
- wnioski co do ewentualnej zmiany sposobu realizacji przyszłych zamówień lub określenia przedmiotu zamówienia, z uwzględnieniem celowości, gospodarności i efektywności wydatkowania środków publicznych.

Zamawiający sporządza raport w terminie miesiąca od dnia sporządzenia protokołu odbioru lub uznania umowy za wykonaną albo od dnia rozwiązania umowy w wyniku złożenia oświadczenia o jej wypowiedzeniu albo odstąpieniu od niej. Z ustawy nie wynika niestety obowiązek podawania raportu do wiadomości publicznej, zamawiający ma jedynie obowiązek zamieszczenia w terminie 30 dni od wykonania umowy w Biuletynie Zamówień Publicznych ogłoszenia o wykonaniu umowy (art. 448).

Umowy na realizację zamówienia publicznego

Nowe prawo zamówień publicznych przewiduje szereg rozwiązań dotyczących umów, które są korzystne z perspektywy wykonawców. Najważniejsze z nich to:

- obowiązek zawarcia w umowie, której przedmiotem są roboty budowlane lub usługi, zawartej na okres dłuższy niż 12 miesięcy, postanowień o zasadach wprowadzenia zmian wysokości wynagrodzenia należnego wykonawcy w przypadku zmiany cen materiałów lub kosztów związanych z realizacją zamówienia (art. 439 ust. 1),
- obniżenie zabezpieczenia należytego wykonania umowy, które wyznacza zamawiający z obecnych 10 do 5% (art. 452 ust. 2),
- wskazanie, że umowy z wykonawcami nie mogą przewidywać: odpowiedzialności wykonawcy za opóźnienie, chyba że jest to uzasadnione okolicznościami lub zakresem zamówienia, naliczania kar umownych za zachowanie wykonawcy niezwiązane bezpośrednio lub pośrednio z przedmiotem umowy lub jej prawidłowym wykonaniem, odpowiedzialności wykonawcy za okoliczności, za które

wyłącznie odpowiedzialność ponosi zamawiający, możliwości ograniczenia zakresu zamówienia przez zamawiającego bez wskazania minimalnej wartości lub wielkości świadczenia stron (art. 433),

- obowiązek wypłaty wynagrodzenia w częściach, po wykonaniu części umowy lub udzielenia zaliczki, w przypadku umów zawieranych na okres dłuższy niż 12 miesięcy, obecnie ten obowiązek dotyczy tylko umów na roboty budowlane (art. 443 ust. 1).

3. Aspekty społeczne w nowym prawie zamówień publicznych

W nowym Prawie zamówień publicznych utrzymane zostały dotychczasowe rozwiązania umożliwiające zamawiającym osiągnięcie dodatkowych korzyści społecznych. Niektóre z nich uległy modyfikacjom, ale co do swojej istoty i charakteru oraz korzyści społecznych nie uległy zmianie. Pojawiły się także dwie nowe możliwości, opisane na końcu tego rozdziału.

W tabeli poniżej opisane zostały najważniejsze rozwiązania pozwalające uwzględniać aspekty społeczne w nowym Pzp, z informacją o różnicach pomiędzy nimi, a obecnymi rozwiązaniami.

Rozwiązania pozwalające uwzględniać aspekty społeczne w nowym Prawie zamówień publicznych	
Zamówienie zastrzeżone	
Podstawa prawna	Nowe Prawo zamówień publicznych: art. 94 ust. 1 i 2 Obecne Prawo zamówień publicznych: art. 22 ust. 2 i 2a
Opis	Zamawiający może zastrzec udział w postępowaniu o zamówienie publiczne wyłącznie do podmiotów spełniających łącznie dwa warunki: <ul style="list-style-type: none"> • są zakładami pracy chronionej, spółdzielniami socjalnymi lub innymi podmiotami, których głównym celem działalności lub działalności ich wyodrębnionych organizacyjnie jednostek, które będą realizowały zamówienie, jest społeczna i zawodowa integrację osób społecznie marginalizowanych, w szczególności: <ol style="list-style-type: none"> 1) osób niepełnosprawnych, 2) bezrobotnych, 3) osób poszukujących pracy, niepozostających w zatrudnieniu lub niewykonyjących innej pracy zarobkowej, 4) osób usamodzielnianych, 5) osób pozbawionych wolności lub zwalnianych z zakładów karnych mających trudności w integracji ze środowiskiem, 6) osób z zaburzeniami psychicznymi, 7) osób bezdomnych, 8) osób, które uzyskały w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, 9) osób do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia, posiadających status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia, 10) osób będących członkami mniejszości znajdującej się w niekorzystnej sytuacji, w szczególności będących członkami mniejszości narodowych i etnicznych. • procentowy wskaźnik zatrudnienia osób należących do jednej lub więcej kategorii, o których mowa w pkt 1–10, jest nie mniejszy niż 30% osób zatrudnionych u wykonawcy albo w jego jednostce, która będzie realizowała zamówienie.

	Zamawiający sam decyduje o tym, w jakim zamówieniu zastosuje to rozwiązanie, sam także wybiera z katalogu wymienionego w ustawie kategorie osób, których dotyczyć ma wskaźnik zatrudnienia.
Główne korzyści	<ul style="list-style-type: none"> realizacja zamówienia przez podmiot ekonomii społecznej, gdyż to tego rodzaju podmioty zatrudniają najczęściej osoby z grup marginalizowanych społecznie, podtrzymywanie lub poszerzenie zatrudnienia przez wykonawcę osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, wsparcie integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
Zmiany w stosunku do obecnego Prawa zamówień publicznych	<p>Kształt i charakter rozwiązania nie zmienił się, zmieniły się niektóre jego elementy. W pierwszym warunku dokonano trzech zmian:</p> <ul style="list-style-type: none"> dopisano do kategorii podmiotów spółdzielnie socjalne, zmieniono obecny wymóg prowadzenia działalności obejmującej społeczną i zawodową integrację osób będących członkami grup społecznie marginalizowanych na wymóg, aby celem działalności wykonawcy była społeczna i zawodowa integracja osób społecznie marginalizowanych; oznacza to, że wykonawca, który nie jest zakładem pracy chronionej lub spółdzielnią socjalną, musi w statucie lub innym akcie wewnętrznym określającym cele działalności, mieć określony jako cel społeczną i zawodową integrację osób społecznie marginalizowanych, do katalogu osób społecznie marginalizowanych dodano dwie nowe kategorie: <ol style="list-style-type: none"> osoby poszukujące pracy, niepozostające w zatrudnieniu lub niewykonujących innej pracy zarobkowej, osoby usamodzielniane, czyli osoby opuszczające, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną oraz osoby, których pobyt w rodzinnej pieczy zastępczej ustał na skutek śmierci osób tworzących rodzinę zastępczą lub osoby prowadzącej rodzinny dom dziecka, w okresie 6 miesięcy przed osiągnięciem przez osobę usamodzielnianą pełnoletności. <p>W drugim warunku nie przewidziano, tak jak jest to obecnie, możliwości, aby zamawiający sam mógł określić wyższy niż wymagany ustawowo wskaźnik zatrudnienia.</p> <p>W ustępie 2 art. 94 określono również, że zamawiający w przypadku zastosowanie klauzuli zastrzeżonej może żądać:</p> <ul style="list-style-type: none"> dokumentów potwierdzających status wykonawcy jako zakładu pracy chronionej lub potwierdzających prowadzenie przez wykonawcę, lub przez jego wyodrębnioną organizacyjnie jednostkę, która będzie realizowała zamówienie, działalności, której głównym celem jest społeczna i zawodowa integracja osób społecznie marginalizowanych, dokumentów potwierdzających procentowy wskaźnik zatrudnienia osób należących do grup marginalizowanych społecznie.
Zamówienie zastrzeżone na usługi społeczne, zdrowotne i kulturalne	
Podstawa prawna	Nowe Prawo zamówień publicznych: art. 361 ust. 1 i 2 Obecne Prawo zamówień publicznych: art. 138p
Opis	Zamawiający może zastrzec udział w postępowaniu na świadczenie usług społecznych, zdrowotnych i kulturalnych (ich kody CPV określone są w ustawie) wyłącznie do podmiotów spełniających łącznie cztery warunki: <ul style="list-style-type: none"> celem ich działalności jest realizacja zadań w zakresie użyteczności publicznej związanej ze świadczeniem tych usług oraz społeczna i zawodowa integracja osób, o których mowa w art. 94,

	<ul style="list-style-type: none"> nie działają w celu osiągnięcia zysku, przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników, struktura zarządzania nimi lub ich struktura własnościowa opiera się na współzarządzaniu w przypadku spółdzielni, akcjonariacie pracowniczym lub zasadach partycypacji pracowników, co wykonawcy określają w swoich statutach, w ciągu ostatnich 3 lat poprzedzających dzień wszczęcia postępowania o udzielenie zamówienia na usługi społeczne nie udzielono im zamówienia na podstawie tego przepisu przez tego samego zamawiającego. <p>W przypadku udzielenia zamówienia z wykorzystaniem tej klauzuli umowa z wykonawcą nie może zostać zawarta na okres dłuższy niż 3 lata. Zamawiający sam podejmuje decyzję o zastosowaniu tego rozwiązania.</p>
Główne korzyści	<ul style="list-style-type: none"> realizacja zamówienia przez podmiot ekonomii społecznej, w szczególności przedsiębiorstwo społeczne, wsparcie integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które są pracownikami wykonawcy lub których wspiera wykonawca, uspołecznienie świadczenia usług istotnych dla obywateli poprzez ich realizację przez podmioty ekonomii społecznej, promowanie partycypacji pracowniczej.
Zmiany w stosunku do obecnego Prawa zamówień publicznych	Kształt, charakter i treść rozwiązania nie zmieniły się. Jedyna wprowadzona zmiana wynika z odwołania - jeśli chodzi o kategorie osób marginalizowanych społecznie - do art. 94, w którym pojawiły się dwie nowe kategorie osób marginalizowanych.
Wyłączenie stosowania Prawa zamówień publicznych przy zlecaniu zadań w zakresie rewitalizacji	
Podstawa prawna	Nowe Prawo zamówień publicznych: art. 11 ust. 5 pkt 5 Obecne Prawo zamówień publicznych: art. 4d. pkt 5
Opis	Gmina (lub jej jednostka organizacyjna) może zlecić realizację zamówienia spółdzielni socjalnej lub organizacji pozarządowej (np. stowarzyszeniu lub fundacji) z wyłączeniem Prawa zamówień publicznych , o ile spełnione są łącznie następujące warunki: <ul style="list-style-type: none"> przedmiotem zamówienia są usługi lub roboty budowlane realizujące przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w gminnym programie rewitalizacji oraz wykonywane na obszarze Specjalnej Strefy Rewitalizacji, przedmiot zamówienia należy do działalności statutowej wykonawcy lub celem realizacji zamówienia jest aktywizacja osób mających miejsce zamieszkania na obszarze Specjalnej Strefy Rewitalizacji, wartość zamówienia nie przekracza progów unijnych. <p>Oznacza to, że tego rodzaju zamówienie może być udzielone bezpośrednio lub w oparciu o ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Zamawiający sam podejmuje decyzję o skorzystaniu z tego rozwiązania.</p>
Główne korzyści ze stosowania	<ul style="list-style-type: none"> realizacja zamówień przez podmioty ekonomii społecznej: organizacje pozarządowe i spółdzielnie socjalne, większe uspołecznienie procesów rewitalizacji poprzez zaangażowanie w ich realizację podmiotów ekonomii społecznej.
Zmiany w stosunku do obecnego Prawa zamówień	Kształt, charakter i treść rozwiązania nie zmieniły się. Zmieniają się jedynie wartości progów unijnych, określanych przez Komisję Europejską. Obecnie próg unijny dla samorządów w zakresie dostaw i usług to 221 tys. euro, od 1 stycznia 2020 roku będzie to 214 tysięcy

publicznych	euro. Próg na roboty budowlane to obecnie 5 548 tysięcy euro, od 1 stycznia 2020 będzie wynosił 5 350 tysięcy euro.
Warunek zatrudnienia osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym	
Podstawa prawna	Nowe Prawo zamówień publicznych: art. 96 ust. 2 pkt 2 Obecne Prawo zamówień publicznych: art. 29 ust. 4
Opis	Zamawiający może zobowiązać wykonawcę w opisie przedmiotu zamówienia, aby do realizacji zamówienia zatrudnić osoby należące do następujących grup zagrożonych wykluczeniem społecznym: <ol style="list-style-type: none"> 1) osób niepełnosprawnych, 2) bezrobotnych, 3) osób poszukujących pracy, niepozostających w zatrudnieniu lub niewykonujących innej pracy zarobkowej, 4) osób usamodzielnianych, 5) młodocianych w celu przygotowania zawodowego, 6) innych osób, o których mowa w ustawie o zatrudnieniu socjalnym lub we właściwych przepisach państw członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego. <p>Zamawiający sam decyduje o zastosowaniu klauzuli, a także o tym, ile osób ma zostać zatrudnionych i do jakich kategorii osób marginalizowanych społecznie wymienionych w ustawie mają one należeć. Zamawiający musi umieścić informacje o zastosowaniu klauzuli w Specyfikacji Warunków Zamówienia.</p>
Główne korzyści	<ul style="list-style-type: none"> • zatrudnienie osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, przynajmniej na okres realizacji zamówienia, • wsparcie integracji zawodowej i społecznej tych osób, • zwiększenie szans osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym na znalezienie trwałego zatrudnienia, • ułatwienie dostępu do zamówień podmiotom ekonomii społecznej, a zwłaszcza solidarnej, które zatrudniają takie osoby i prowadzą ich integrację społeczną i zawodową.
Zmiany w stosunku do obecnego Prawa zamówień publicznych	Kształt i charakter rozwiązania nie zmienił się. Wprowadzone zostały dwie zmiany w treści. Pierwsza polega na ograniczeniu kręgu osób marginalizowanych społecznie, który obejmuje klauzula. Obecny przepis wymienia co prawda konkretne kategorie osób marginalizowanych społecznie, ale nie jest to katalog zamknięty. Nowy przepis zamyka katalog wyłącznie do grup wymienionych w nowym Pzp. Zmiana ma wyłącznie formalny charakter, gdyż w praktyce obecnie klauzula i tak stosowana jest wobec osób należących do kategorii wskazanych w ustawie. Druga zmiana to dodanie w stosunku do obecnego brzmienia przepisu dwóch nowych kategorii osób marginalizowanych społecznie: osób poszukujących pracy, niepozostających w zatrudnieniu lub niewykonujących innej pracy zarobkowej oraz osób usamodzielnianych.
Uwzględnienie innych aspektów społecznych w opisie przedmiotu zamówienia	
Podstawa prawna	Nowe Prawo zamówień publicznych: art. 96 ust. 1 Obecne Prawo zamówień publicznych: art. 29 ust. 4
Opis	Oprócz warunku zatrudnienia osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, o którym mowa wyżej, zamawiający w opisie przedmiotu zamówienia może określić warunki, które musi uwzględnić wykonawca, pozwalające osiągać inne korzyści społeczne. Może być to dostosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, oznakowanie społeczne, wymóg zatrudnienia na umowę o pracę (te trzy rozwiązania opisane są poniżej). Zamawiający może

	<p>określić także inne wymogi, w szczególności wynikające z obowiązujących ustaw czy międzynarodowych konwencji ratyfikowanych przez Polskę (np. konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy), o ile związane są z przedmiotem zamówienia. Mogą one dotyczyć na przykład:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poszanowania praw człowieka i prawa pracy poprzez wskazanie wymagań w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, • wsparcia włączenia społecznego poprzez wymóg ustanowienia szkoleń związanych z przedmiotem zamówienia dla osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym realizujących zamówienie, • promocji równych szans poprzez promocję elastycznego czasu pracy.
Główne korzyści	<ul style="list-style-type: none"> • uwzględnianie różnego rodzaju aspektów społecznych w realizacji zamówień publicznych, • promowanie wśród wykonawców różnych aspektów społecznych oraz społecznej odpowiedzialności.
Zmiany w stosunku do obecnego Prawa zamówień publicznych	Kształt, charakter i treść rozwiązania nie zmieniły się.
Dostosowanie przedmiotu zamówienia do potrzeb użytkowników, w szczególności osób z niepełnosprawnościami	
Podstawa prawna	<p>Nowe Prawo zamówień publicznych: art. 100 ust. 1 i 2, art. 102 ust. 1 pkt 2 oraz art. 400 ust. 7 pkt 2</p> <p>Obecne Prawo zamówień publicznych: art. 29 ust. 5, art. 30, ust. 8 pkt 1 oraz ust. 9</p>
Opis	<p>Zamawiający ma obowiązek dostosowania przedmiotu zamówienia pod kątem jego dostępności dla osób z niepełnosprawnościami lub projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników, o ile zamówienie przeznaczone jest do użytku osób fizycznych lub przedmiotem zamówienia są roboty budowlane. Są to warunki określone w opisie przedmiotu zamówienia, które muszą być spełnione przez wykonawcę.</p> <p>Obowiązek ten musi być stosowany, chyba że nie jest to uzasadnione charakterem przedmiotu zamówienia. Zamawiający ma także obowiązek określenia w opisie przedmiotu zamówienia na roboty budowlane wymagane cechy materiału, produktu lub usługi, odpowiadające przeznaczeniu zamierzonemu przez zamawiającego, w tym wymagań w zakresie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.</p> <p>Zamawiający nie może zawrzeć ogólnego zobowiązania wykonawcy do dostosowania przedmiotu zamówienia, musi wskazać w opisie przedmiotu zamówienia konkretne wymagania, które ma spełnić wykonawca, np. żądać podjazdów dla wózków, instrukcji użytkownika w alfabecie Braille'a czy też stołów z cateringiem o takiej wysokości, aby osoba na wózku była w stanie ocenić, jakie potrawy/jedzenie są podawane.</p>
Główne korzyści ze stosowania	<ul style="list-style-type: none"> • ułatwienie korzystania z usług, produktów, budynków, środków transportu przez ich użytkowników, w szczególności osoby z niepełnosprawnościami, • podniesienie jakości życia, w szczególności osób z niepełnosprawnościami, • stosowanie w praktyce zasady równości szans.
Zmiany w stosunku do obecnego Prawa zamówień publicznych	Kształt, charakter i treść rozwiązania generalnie nie zmieniły się.

Wymóg zatrudnienia na umowę o pracę	
Podstawa prawna	Nowe Prawo zamówień publicznych: art. 95 ust. 1 i ust. 2 Obecne Prawo zamówień publicznych: art. 29 ust. 3a
Opis	Zamawiający musi przeanalizować przedmiot każdego zamówienia na usługi i roboty budowlane pod kątem czynności wymagających zatrudnienia na umowę o pracę zgodnie z Kodeksem Pracy. Jeżeli takie czynności występują, to zamawiający musi wskazać w ogłoszeniu o zamówieniu lub dokumentach zamówienia kategorie tych czynności i zażądać od wykonawcy i/lub podwykonawcy, aby do ich realizacji w ramach zamówienia zatrudnić pracowników na umowy o pracę . Jeżeli zamawiający wskaże takie kategorie czynności, to musi określić także sposób weryfikacji zatrudnienia, uprawnienia zamawiającego w zakresie kontroli spełniania przez wykonawcę wymagań związanych z zatrudnianiem na umowę o pracę oraz sankcje z tytułu niespełnienia tych wymagań. Analiza przedmiotu zamówienia ma charakter obligatoryjny.
Główne korzyści ze stosowania	<ul style="list-style-type: none"> • zatrudnienie na umowy o pracę, przynajmniej na okres realizacji zamówienia, zwiększenie bezpieczeństwa socjalnego pracowników, • zwiększenie stabilności realizacji zamówienia.
Zmiany w stosunku do obecnego Prawa zamówień publicznych	Kształt, charakter rozwiązania nie zmieniły się, ale zmianom uległa jego treść. Pierwsza zmiana dotyczy tego, że w obecnie obowiązującym Pzp zamawiający ma wskazać konkretne czynności wymagające zatrudnienia na umowę o pracę, a w nowym przepisie mowa jest o wskazaniu kategorii tych czynności , a więc bardziej ogólnym sformułowaniu. Druga zmiana to dodanie w tym przepisie obowiązku, aby oprócz wskazania kategorii czynności zamawiający określił także, w jaki sposób będzie weryfikował i kontrolował obowiązek zatrudnienia na umowę o pracę i jakie sankcje grożą wykonawcy/podwykonawcy za jego niewypełnienie .
Etykieta (oznakowanie społeczne)	
Podstawa prawna	Nowe Prawo zamówień publicznych: art. 95 ust. 1 i ust. 2 Obecne Prawo zamówień publicznych: art. 30a
Opis	W przypadku zamówień o szczególnych cechach środowiskowych, społecznych lub innych, zamawiający, w celu potwierdzenia zgodności oferowanych robót budowlanych, dostaw lub usług z wymaganymi cechami, może w opisie przedmiotu zamówienia, opisie kryteriów oceny ofert lub w wymaganiach związanych z realizacją zamówienia żądać od wykonawcy określonej etykiety, spełniającej łącznie następujące warunki: <ul style="list-style-type: none"> • wymagania etykiety dotyczą wyłącznie kryteriów, które są związane z przedmiotem zamówienia, i są odpowiednie dla określenia cech robót budowlanych, dostaw lub usług będących przedmiotem tego zamówienia, • wymagania etykiety są oparte na obiektywnie możliwych do sprawdzenia i niedyskryminujących kryteriach. • wymagania etykiety są opracowywane i przyjmowane w drodze otwartej i przejrzystej procedury, w której mogą uczestniczyć wszystkie zainteresowane podmioty, w tym podmioty należące do administracji publicznej, konsumenci, partnerzy społeczni, producenci, dystrybutorzy oraz organizacje pozarządowe, • etykiety oraz wymagania etykiety są dostępne dla wszystkich zainteresowanych stron, • wymagania etykiety są określane przez podmiot trzeci, na który wykonawca ubiegający się o etykietę nie może wywierać decydującego wpływu.

	<p>Przez etykietę należy rozumieć każdy dokument, w tym zaświadczenie lub poświadczenie, który potwierdza, że obiekt budowlany, produkt, usługa, proces lub procedura spełniają wymagania konieczne do uzyskania etykiety. Zastosowanie etykiety w postępowaniu oznacza, że wykonawca do realizacji zamówienia wykorzystuje usługi, produkty lub roboty budowlane posiadające wskazaną przez zmwiającego etykietę.</p> <p>Etykiety (oznakowanie) przyznawane są konkretnym produktom, towarom lub usługom, które powstają z uwzględnieniem aspektów społecznych (także ekologicznych) albo też firmom, które takie aspekty uwzględniają, np. nie zatrudniają dzieci, płacą minimalną stawkę godzinową. Zgodnie z wyżej określonymi wymogami nie mogą być to etykiety dostępne wyłącznie dla podmiotów krajowych, muszą mieć charakter międzynarodowy albo przynajmniej unijny.</p> <p>W Polsce dostępnych jest już kilkanaście produktów posiadających etykiety spełniające powyższe warunki, najczęściej spotykane to kawa, herbata, cukier, kakao, banany, ryż, bawełna z certyfikatem (etykietą) Sprawiedliwego Handlu - czyli stosowania etycznych rozwiązań przy wytwarzaniu danych produktów, zwł. w kwestii sprawiedliwego wynagradzania. Najpopularniejszym certyfikatem Sprawiedliwego Handlu jest Fairtrade (w Polsce dostępne są m.in. kawa, herbata, cukier, banany, kwiaty, bawełna z tym certyfikatem).</p> <p>Więcej przykładów oznakowań (etykiety) społecznych znajduje się w podręczniku Urzędu Zamówień Publicznych dotyczącym zrównoważonych zamówień publicznych.</p> <p>Etykieta (oznakowanie społeczne) może być wykorzystana w opisie przedmiotu zamówienia, jako warunek realizacji zamówienia lub w kryteriach oceny ofert jako preferencja.</p>
Główne korzyści ze stosowania	<ul style="list-style-type: none"> • preferowanie firm, które uwzględniają w praktyce aspekty społeczne i środowiskowe, • promowanie wśród przedsiębiorców społecznej odpowiedzialności oraz możliwości uzyskiwania certyfikatów społecznych i środowiskowych bądź korzystania z produktów posiadających certyfikat.
Zmiany w stosunku do obecnego Prawa zamówień publicznych	<p>Kształt, charakter rozwiązania nie zmieniły się, ale zmianom uległa treść. Pierwsza istotna zmiana dotyczy używanej nomenklatury. W obecnie obowiązującym Pzp używane jest określenie oznakowanie, w nowym Pzp zmieniono je na określenie etykieta.</p> <p>Druga zmiana polega na doprecyzowaniu, co oznacza etykieta, obecnie przepis tego nie określa.</p>
Aspekty społeczne w kryteriach oceny ofert	
Podstawa prawna	<p>Nowe Prawo zamówień publicznych: art. 242 ust. 2 pkt 2</p> <p>Obecne Prawo zamówień publicznych: art. 91 ust. 2 pkt 2</p>
Opis	<p>Zamawiający może w kryteriach oceny ofert uwzględnić aspekty społeczne. Mogą to być na przykład:</p> <ul style="list-style-type: none"> • integracja zawodowa i społeczna osób marginalizowanych społecznie, o których mowa w art. 94 ust. 1, • oznakowanie społeczne, • preferencje dla określonych wykonawców, np. podmiotów ekonomii społecznej, • wynagrodzenia pracowników wyższe niż minimalne wymagane ustawowo, • dostosowanie do potrzeb użytkowników, w tym osób z niepełnosprawnościami, • inne, wykorzystywane w opisie przedmiotu zamówienia. <p>Zamawiający przyznaje przy ocenie ofert dodatkowe punkty tym uczestnikom postępowania, którzy zadeklarują, że spełnią określone kryteria społeczne. Zamawiający na przykład może dodatkowo przyznać pięć punktów za jedną osobę bezrobotną zatrudnioną do realizacji zamówienia, jeżeli to będą dwie osoby będzie to dziesięć punktów, a jeżeli oferent</p>

	<p>zadeklaruje, że zatrudni więcej niż dwie osoby bezrobotne, to otrzyma dodatkowo piętnaście punktów.</p> <p>Zamawiający musi jednak pamiętać, że kryteria oceny ofert mogą odnosić się jedynie do przedmiotu zamówienia i nie mogą dotyczyć właściwości wykonawcy. Powinny być także sformułowane w sposób jednoznaczny, zrozumiały i tak, aby można je było zweryfikować. Przykłady zastosowania aspektów społecznych opisane zostały w publikacji Urzędu Zamówień Publicznych.</p>
Główne korzyści ze stosowania	Różne, w zależności od zastosowanych aspektów społecznych. Warto zwrócić uwagę, że o ile spełnianie aspektów społecznych uwzględnionych w opisie przedmiotu zamówienia lub w dostępie do postępowania ma charakter zero-jedynkowy, o tyle umieszczenie ich w kryteriach oceny ma charakter zachęty dla wykonawcy, ale ich niespełnienie nie eliminuje go z udziału w postępowaniu.
Zmiany w stosunku do obecnego Prawa zamówień publicznych	Kształt, charakter i treść rozwiązania nie zmieniły się.

W obecnym Prawie zamówień publicznych są jeszcze dwa inne rozwiązania, które co prawda nie są nastawione na uzyskiwanie korzyści społecznych, ale w praktyce, odpowiednio zastosowane, pozwalają takie korzyści osiągać

- Pierwsze z nich to **zamówienia wewnętrzne**, określane niekiedy mianem *in house*. Polegają one na udzielaniu przez jednostki administracji publicznej zamówień w trybie z wolnej ręki, niezależnie od ich wartości, podmiotom, które są w pełni kontrolowane przez te jednostki oraz spełniają dodatkowe warunki określone w ustawie. Aspekt społeczny tego rozwiązania, wykorzystywany przez niektóre samorządy, polega na tym, że takim podmiotem może być spółdzielnia socjalna, a więc podmiot prowadzący integrację społeczną i zawodową osób marginalizowanych społecznie. Ustawa o spółdzielniach socjalnych przewiduje bowiem, że założycielami spółdzielni mogą być na przykład dwa samorządy. Dzięki temu spółdzielnia socjalna ma ułatwiony dostęp do realizacji zadań samorządów-założycieli.
- Drugie rozwiązanie istniejące obecnie w Pzp to możliwość określenia przez zamawiającego **własnego trybu udzielania zamówienia na usługi społeczne**, których wartość nie przekracza 750 000 euro, pod warunkiem zachowania zasad przejrzystości, obiektywizmu i niedyskryminacji. Daje to możliwość zastosowania prostszych procedur, które mogą być łatwiejsze np. dla podmiotów ekonomii społecznej.

Oba rozwiązania znalazły się w nowym Pzp, choć drugie zostało w sposób istotny zmienione.

Zamówienia wewnętrzne	
Podstawa prawna	<p>Nowe Prawo zamówień publicznych: art. 214 ust. 1 pkt 10, 11, 12, 13, 14 oraz ust. 4, 5, 6, 7, 8 i 9</p> <p>Obecne Prawo zamówień publicznych: art. 67 ust. 1 pkt 12, 13, 14 oraz ust. 8, 9, 10, 11, 12, 13</p>
Opis	<p>Zamawiający może, niezależnie od wartości zamówienia, zlecić jego realizację w trybie z wolnej ręki wykonawcy, który spełnia łącznie następujące warunki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zamawiający sprawuje nad tą osobą prawną kontrolę, odpowiadającą kontroli sprawowanej nad własnymi jednostkami, polegającą na dominującym wpływie na cele

	<p>strategiczne oraz istotne decyzje dotyczące zarządzania sprawami tej osoby prawnej; warunek ten jest również spełniony, gdy kontrolę taką sprawuje inna osoba prawna kontrolowana przez zamawiającego w taki sam sposób,</p> <ul style="list-style-type: none"> ponad 90% działalności kontrolowanej osoby prawnej dotyczy wykonywania zadań powierzonych jej przez zamawiającego sprawującego kontrolę lub przez inną osobę prawną, nad którą ten zamawiający sprawuje kontrolę, w kontrolowanej osobie prawnej nie ma bezpośredniego udziału kapitału prywatnego, z wyjątkiem osób prawnych powstałych w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne oraz udziału pracowników reprezentujących w sumie do 15% kapitału zakładowego spółki, posiadających łącznie do 15% głosów na zgromadzeniu wspólników albo walnym zgromadzeniu.
Główne korzyści ze stosowania	<ul style="list-style-type: none"> ułatwienie procedury udzielania zamówień publicznych, zarówno dla zamawiającego, jak i dla wykonawcy, możliwość bezpośredniego zlecenia zamówień spółdzielniom socjalnym, których właścicielami/założycielami są samorządy terytorialne.
Zmiany w stosunku do obecnego Prawa zamówień publicznych	Kształt, charakter i treść rozwiązania nie zmieniły się. W nowym Pzp dodano ograniczenie, którego w obecnej ustawie nie ma, polegające na tym, że wykonawca, który uzyskał zamówienie w opisywanym trybie, nie może podzlecić realizacji części zamówienia, która dotyczy jego głównego przedmiotu.
Odrębny tryb udzielania zamówień na usługi społeczne	
Podstawa prawna	Nowe Prawo zamówień publicznych: art. 359 i art. 360 Obecne Prawo zamówień publicznych: art. 138p
Opis	Zamawiający udzielając zamówienia na usługi społeczne i inne szczególne usługi (zdrowotne i kulturalne) o wartości nie przekraczającej 750 tysięcy euro stosuje Prawo zamówień publicznych, z wyłączeniem: <ul style="list-style-type: none"> obowiązku powołania komisji przetargowej, obowiązku składania oświadczenia, o niepodleganiu wykluczeniu, spełnianiu warunków udziału w postępowaniu lub kryteriów selekcji na formularzu jednolitego dokumentu, stosowania minimalnych terminów składania wniosków o dopuszczenie do udziału w postępowaniu lub terminów składania ofert, obowiązku żądania dokumentów od oferentów, stosowania przesłanek wyboru trybu udzielenia zamówienia, w przypadku trybu negocjacji z ogłoszeniem lub dialogu konkurencyjnego.
Główne korzyści ze stosowania	Ułatwienie postępowania na usługi społeczne, dla zamawiającego i dla oferentów.
Zmiany w stosunku do obecnego Prawa zamówień publicznych	To rozwiązane uległo istotnej zmianie. W nowym Pzp ma odwrotny charakter niż w obecnie obowiązującej ustawie. Obecnie zlecając usługi społeczne o wartości do 750 tys. euro zamawiający może niestosować Prawa zamówień publicznych, poza kilkoma obowiązkami określonymi w ustawie. Daje to możliwość istotnego uproszczenia procedury udzielania zamówienia, tak dla zamawiającego, jak i oferentów. W nowym Prawie zamówień publicznych zamawiający stosuje Pzp z kilkoma wyłączeniami.

W nowym Prawie zamówień publicznych pojawiają się także dwie możliwości uwzględniania aspektów społecznych dotychczas nie występujące w ustawie.

Rozwiązania wprowadzane przez nowe Prawo zamówień publicznych, nie występujące w obecnie obowiązującej ustawie	
Zastrzeżenie konkursu dla podmiotów zatrudniających osoby marginalizowane społecznie	
Podstawa prawna	Nowe Prawo zamówień publicznych: art. 330 ust. 6
Opis	Zamawiający może określić w ogłoszeniu o konkursie oraz regulaminie konkursu, że konkurs jest zastrzeżony dla uczestników zatrudniających osoby należące do kategorii osób społecznie marginalizowanych zgodnie z art. 94. Formuła konkursu przewidziana jest także w obecnym Pzp. Zamawiający może zorganizować konkurs w celu wyboru pracy konkursowej o charakterze twórczym, dotyczącej, w szczególności planowania przestrzennego, projektowania urbanistycznego, projektowania architektonicznego, projektowania architektoniczno-budowlanego, przetwarzania danych, projektowania z zakresu informatyki oraz zamierzenia innowacyjnego. Nagrodą w konkursie może być m.in. zaproszenie autora lub autorów wybranych prac konkursowych do negocjacji odpowiednio w trybie zamówienia z wolnej ręki lub negocjacji bez ogłoszenia, w celu wykonania usługi na podstawie wybranej pracy konkursowej, albo takie zaproszenie wraz z nagrodą pieniężną lub rzeczową. W obecnej ustawie nie ma jednak możliwości zastrzeżenia konkursu dla uczestników zatrudniających osoby należące do kategorii osób społecznie marginalizowanych.
Główne korzyści	<ul style="list-style-type: none"> • udział w konkursie podmiotów ekonomii społecznej, • ewentualna realizacja zamówienia przez podmiot ekonomii społecznej, • wsparcie integracji społecznej i zawodowej osób należących do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym zatrudnionych w podmiotach ekonomii społecznej.
Wymagania, aby wykonawca spełnił wymogi dotyczące dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	
Podstawa prawna	Nowe Prawo zamówień publicznych: art. 116 ust. 1
Opis	W odniesieniu do zdolności technicznej lub zawodowej, zamawiający może określić warunki dotyczące niezbędnego wykształcenia, kwalifikacji zawodowych, doświadczenia, potencjału technicznego wykonawcy lub osób skierowanych przez wykonawcę do realizacji zamówienia, umożliwiające realizację zamówienia na odpowiednim poziomie jakości. W szczególności zamawiający może wymagać, aby wykonawcy spełniali wymagania odpowiednich norm zarządzania jakością, w tym w zakresie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz systemów lub norm zarządzania.
Główne korzyści	Zwiększenie dostępności do realizowanych zamówień dla osób z niepełnosprawnościami.

4. Wnioski dla zamawiających i podmiotów ekonomii społecznej

- Rozwiązania pozwalające uwzględniać aspekty społeczne w nowym Prawie zamówień publicznych (które będzie obowiązywało od 2021 r.) zasadniczo nie zmieniły się w porównaniu z obecnie (2019 r.) obowiązującymi rozwiązaniami. Zaletą takiej sytuacji jest możliwość stosowania przez zamawiających i wykonawców obecnych rozwiązań bez konieczności uczenia się nowych.
- Z pewnością krokiem w dobrą stronę jest dodanie w klauzuli zastrzeżonej, usługowej i zatrudnieniowej dwóch nowych kategorii osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, czyli osób poszukujących pracy,

niepozostających w zatrudnieniu lub niewykonujących innej pracy zarobkowej oraz osób usamodzielnianych.

- Warto jednak zauważyć, że obecne propozycje dotyczące działalności integracyjnej podmiotów ekonomii społecznej, formułowane pod kątem wsparcia ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w nowej perspektywie finansowej Unii Europejskiej idą znacznie dalej i obejmują dodatkowe kategorie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, nie uwzględnione w nowym Pzp. Ewentualne poszerzenie kategorii osób marginalizowanych społecznie zatrudnianych przez podmioty ekonomii społecznej będzie powodować, że nie wszystkie z nich będą spełniać warunki klauzul społecznych.
- Nowe Prawo zamówień publicznych nie wprowadziło zmian, które doprecyzowałyby i udrożniły stosowanie klauzul w stosunku do niektórych kategorii osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Dotyczy to z jednej strony bezrobotnych, którzy w chwili zatrudnienia tracą ten status, co oznacza niemożność zastosowania wobec nich klauzuli zastrzeżonej oraz konieczność każdorazowego zatrudniania nowych bezrobotnych do realizacji zamówienia z klauzulą pracowniczą. Nie da się także nadal zastosować klauzuli zastrzeżonej wobec osób do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia, posiadających status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia. Jeżeli wykonawca je zatrudnił przed przystąpieniem do postępowania, a jest to warunek niezbędny do złożenia oferty, to nie spełniają one wymogu nie posiadania zatrudnienia. Te problemy są dość dobrze znane, stąd zaskakuje brak w nowym Pzp regulacji, które pozwalałyby na ich rozwiązanie.
- Z drugiej strony klauzule obecnie nie są w praktyce wykorzystywane w stosunku do takich kategorii osób, jak osoby chore psychicznie, osoby z zaburzeniami psychicznymi czy osoby w kryzysie bezdomności, podobna sytuacja będzie najprawdopodobniej z nową kategorią osób usamodzielnianych. Potrzeby zatrudnienia są wśród tych grup osób ogromne, problemem jest brak mechanizmów pozyskiwania przez wykonawców pracowników należących do tych grup. O ile bezrobotnych czy poszukujących pracy wykonawca może pozyskać poprzez urząd pracy, a osoby z niepełnosprawnościami za pośrednictwem rejestrowanych warsztatów terapii zajęciowej, zakładów aktywności zawodowej i innych podmiotów zajmujących się integracją i rehabilitacją osób z niepełnosprawnościami, o tyle z uwagi na ochronę danych osobowych nie zdobędzie na przykład informacji o tym, jak dotrzeć do osób w kryzysie bezdomności czy chorych psychicznie. Nowe Pzp w żaden sposób na ten problem nie odpowiada.
- Poddanie zamówień na usługi społeczne rygorom Prawa zamówień publicznych z pewnością ograniczy dostęp do ich realizacji podmiotom ekonomii społecznej, dla których obecne rozwiązanie stanowi duże ułatwienie.
- Za pozytywne należy uznać uwzględnienie w polityce zakupowej państwa stosowania aspektów społecznych. **Zmusi to rząd jako całość, a także poszczególne resorty do rozważenia stosowania w swoich zamówieniach aspektów społecznych i ich zaplanowania.** Powinno to przyczynić się do zwiększenia częstotliwości wykorzystywania rozwiązań pozwalających uwzględniać aspekty społeczne w zamówieniach udzielanych przez administrację rządową, pozwoli także potencjalnym wykonawcom, w tym także podmiotom ekonomii społecznej i solidarnej, zorientować się, jakie są plany rządu w sferze społecznych zamówień publicznych na kolejne cztery lata.
- Kolejny ważny instrument to analiza potrzeb i wymagań, która **zmusi zamawiających do rozważenia stosowania aspektów społecznych.** Nie jest to równoznaczne z obowiązkiem ich zastosowania, ale przynajmniej zamawiający będą musieli się zorientować, czy i jakie korzyści społeczne mogą osiągnąć stosując w swoich zamówieniach aspekty społeczne. Oznacza to na przykład konieczność rozpoznania działających podmiotów ekonomii społecznej jako potencjalnych realizatorów zamówień publicznych.
- Pomocnym w tym zakresie instrumentem mogą być także **wstępne konsultacje rynkowe**, które także powinny dotyczyć podmiotów ekonomii społecznej.

- Wreszcie istotne dla podejmowania decyzji o stosowaniu aspektów społecznych, w szczególności w kontekście ułatwiania dostępu do realizacji zamówień publicznych podmioty ekonomii społecznej, jest nowa **zasada efektywności ekonomicznej**, która obejmuje także dodatkowe korzyści społeczne, w tym także na przykład wspomniane koszty zaniechania.
- Wyzwaniem dla zamawiających będzie przygotowanie się do wykorzystania tych instrumentów po to, by racjonalnie stosować społeczne zamówienia publiczne. Istotną rolę wspierającą w tych przygotowaniach powinny odegrać Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, a także same podmioty ekonomii społecznej. Ośrodki mogą służyć zamawiającym wiedzą na temat rozwiązań prawnych oraz wiedzą na temat działających podmiotów ekonomii społecznej. Same podmioty z kolei powinny docierać do zamawiających z informacją o swoim istnieniu i możliwościach realizacji zadań publicznych.

5. Użyteczne źródła wiedzy

Uwaga! Wszystkie podane źródła dotyczą obecnego (2019 i 2020 r.) Prawa zamówień publicznych.

Publikacje dotyczące społecznych zamówień publicznych

- „Zrównoważone zamówienia publiczne. Aspekty społeczne i środowiskowe w procedurze udzielania zamówienia w świetle nowelizacji ustawy Prawo zamówień publicznych”, Urząd Zamówień Publicznych Warszawa, 2017 r.
- www.uzp.gov.pl/_data/assets/pdf_file/0016/35800/Zrownowazone-zamowienia-publiczne.pdf
- „Klauzule społeczne i inne możliwości uwzględniania aspektów społecznych w zamówieniach publicznych, Regionalne Centrum Polityki Społecznej w Łodzi, Łódź 2017 r.
- http://es.rcpslodz.pl/images/zalaczniki/publikacje/Podrecznik_klauzule_RCPS_bez_ok%C5%82adki.com_pressed.pdf
- „Dobre praktyki w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych”, Urząd Zamówień Publicznych, Warszawa, listopad 2018 r.
- www.uzp.gov.pl/_data/assets/pdf_file/0029/39566/Dobre-praktyki-z-zakresu-spoecznych-zamowien-publicznych.pdf
- „Przykładowe społeczne i środowiskowe kryteria oceny ofert w zamówieniach publicznych”, Urząd Zamówień Publicznych Warszawa, 2018 r.
- www.uzp.gov.pl/_data/assets/pdf_file/0016/38311/Przykladowe-spoeczne-i-srodowiskowe-kryteria-oceny.pdf
- „Fairtrade w zamówieniach publicznych”, Fundacja „Koalicja Sprawiedliwego Handlu” – Fairtrade Polska, Kraków 2019
- www.fairtrade.org.pl/material/fairtrade-w-zamowieniach-publicznych/

Akty powszechnie obowiązującego prawa

- ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (tekst jedn. Dz.U. 2018 poz. 1986 z późn.zm.)
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jedn. Dz.U. 2018 poz. 450 z późn. zm.)

- ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jedn. Dz. U. 2017 poz. 2077 z późn. zm.)

Uchwały Rady Ministrów

- uchwała nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* (M.P. 2017 poz. 260)
- uchwała nr 164 Rady Ministrów z dnia 12 sierpnia 2014 r. w sprawie przyjęcia programu pod nazwą *Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej* (M.P. 2014 poz. 811)
- uchwała nr 11 Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 2019 r. zmieniającej uchwałę w sprawie przyjęcia programu pod nazwą *Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej* (M.P. 2019 poz. 214)

Użyteczne strony internetowe

- informacje o społecznych zamówieniach publicznych na stronie internetowej Urzędu Zamówień Publicznych: www.uzp.gov.pl/baza-wiedzy/zrownowazone-zamowienia-publiczne/spoleczne-zamowienia
- informacje o ekonomii społecznej – Departament Ekonomii Społecznej i Solidarnej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej: <http://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl>
- ogólnopolska baza przedsiębiorstw społecznych:
- www.bazaps.ekonomiaspoleczna.gov.pl/
- lista akredytowanych Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej: www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/Wykaz,akredytowanych,Osrodkow,Ekonomii,Spolecznej,3920.html
- ogólnopolska baza danych o organizacjach pozarządowych Klon/Jawor: <https://spis.ngo.pl>
- informacje o Sprawiedliwym Handlu i certyfikacie/oznakowaniu społecznym Fairtrade: <https://www.fairtrade.org.pl>